

העזרה מהסוגיא

בבא מציעא י. – טז:

פרשת פקודי ה'תשפ"ד

דף י

◆ דיני תפיסה באופן ש'חב לאחריס':

- באופן שהתופס אינו שליח:
 - באופן שתופס עבור חברו ולא תופס עבור עצמו:
 - לרב חסדא:
 - לרבי אליעזר - קנה.
 - לחכמים - לא קנה.
 - לעולא:
 - באופן שהתופס לא יכול לזכות לעצמו (כגון בעל הבית שתופס פיאח עבור עני) - לא קנה^א.
 - באופן שהתופס יכול לזכות לעצמו (כגון עני שתופס פיאח עבור עני אחר, או הזוכה במציאה עבור חברו) - קנה.
 - באופן שהתופס יכול לעשות מעשה ואח"כ יוכל לזכות לעצמו (כגון עשיר שתופס פיאח עבור עני אחר והעשיר יכול להפקיר נכסיו ואח"כ לזכות בפיאח) - לרבי אליעזר קנה, לחכמים לא קנה.
 - באופן שתופס חצי עבור עצמו וחצי עבור חברו - קנה^ב.
 - באופן שהתופס הוא שליח - לרש"י קנה, לתוס' דינו כדין תופס שאינו שליח.

◆ קנין חצר וקנין ארבע אמות:

- מי קונה בקנין חצר וארבע אמות:
 - לענין גירושין - בין גדולה ובין קטנה קונים^ג.

✽ הערות ✽

א רש"י מבאר שהמקור שבעל הבית לא יכול לזכות בפיאח, דכתיב 'ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם', ודורשים שעני צריך להפריש פיאח משדהו ואינו יכול ללקט את הפיאח לעצמו.

ב רש"י מבאר שלמרות שנחלקו התנאים באופן שיש לו אפשרות לזכות בעצמו האם אומרים 'מייגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה', מ"מ באופן שזוכה בפועל עבור עצמו לכו"ע אומרים 'מייגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה'.

ג רש"י מבאר שהמקור שלענין גט יש חצר לקטנה הוא, שהרי הריבוי של חצר הוא מהפסוק 'ונתן בידה' ודורשים לרבות גגה חצירה וקרפיפה ולא מהפסוק 'ושלחה', ומבואר שגדר הדין של חצר הוא מדין 'יד' וממילא יש חצר גם לקטנה כמו שיש לה 'יד'. אמנם תוס' מבארים שהמקור שגדר הדין של חצר הוא מדין

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

○ לענין מציאה:

▪ גדול - קונה.

▪ קטן:

• לתירוץ הראשון של הגמ' - לריש לקיש קטנה לא קונה, לרבי יוחנן קטנה קונה^ז.

• לתירוץ השני של הגמ':

○ לריש לקיש - קטנה קונה, קטן לא קונה.

○ לרבי יוחנן - קונה^ה.

• לתירוץ השלישי של הגמ':

○ לפירוש הראשון של רש"י - קטנה לא קונה.

○ לפירוש השני של רש"י - קטנה קונה, קטן לא קונה.

• דיני קנין ארבע אמות:

○ באופן שהקונה יכול לשמור על החפץ:

▪ צידי רשות הרבים או סימטא - קונה^י.

▪ ברשות הרבים - לרב פפא קונה, לרב ששת לא קונה.

▪ ברשות היחיד של אדם אחר - לא קונה.

○ באופן שהקונה לא יכול לשמור על החפץ - לא קונה.

◆ דיני שליח לדבר עבירה:

• באופן שהשליח יכול לבחור האם לעשות:

○ באופן שהשליח יודע שיש בכך איסור:

▪ באופן שהשליח בר חיובא - אין שליח.

▪ באופן שהשליח לאו בר חיובא (כגון כהן ששלח ישראל לקדש אשה גרושה או אשה שהקיפה איש) - לרבינא יש שליח, לרב סמא אין שליח^ז.

☞ הערות ☞

^ד 'יד' משום שמשמע בפסוק שדין גירושין על ידי ידה ועל ידי גגה חצירה וקרפיפה שווים, וכמו שקטנה מתגרשת על ידי ידה כך קטנה מתגרשת על ידי חצירה, וכמו שהאשה מתגרשת על ידי ידה בעל כרחא כך האשה מתגרשת על ידי חצירה בעל כרחא.

^ה הגמ' בתירוץ הראשון מבארת שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בגדר הדין של חצר: לרבי יוחנן לומדים 'ממונא מאיסורא' כמו שלענין איסורא גדר דין חצר הוא מדין 'יד', כך לענין ממון גדר הדין של חצר הוא משום 'יד' וממילא קטנה קונה בחצר, אמנם לריש לקיש לא לומדים 'ממונא מאיסורא' ולכן גדר הדין של 'יד' לענין ממון הוא משום 'שליח' וממילא קטנה לא קונה בחצר.

רש"י מוסיף שלפי רבי יוחנן המקור של דין שליחות בממון הוא מהפסוק 'אם המצא תמצא', אמנם לריש לקיש לא צריך פסוק לכך משום שחצר מדין 'שליחות' ואפשר ללמוד זאת מהדין שליחות שבכל התורה, אלא צריך פסוק לרבות חצר רק לענין גב, משום שלולי הפסוק היינו אומרים שגב לא קונה בחצר משום ש'אין שליח לדבר עבירה' (וכפי שיתבאר להלן בסמוך), אמנם לתוס' גם לפי ריש לקיש שגדר הדין של חצר הוא מדין 'שליחות' אי אפשר ללמוד חצר מדין שליחות בכל התורה, אלא לומדים זאת מהפסוק 'אם המצא תמצא'.

^ה הגמ' בתירוץ השני מבארת שבין לרבי יוחנן ובין לריש לקיש קטנה קונה בחצר משום שלומדים 'ממונא מאיסורא', כמו שלענין איסורא גדר דין חצר הוא מדין 'יד' כך לענין ממון גדר הדין של חצר הוא מדין 'יד', ונחלקו רבי יוחנן וריש לקיש לענין קטן: לריש לקיש לא לומדים קטן מקטנה ולכן אין מקור שקטן קונה בחצר, ולרבי יוחנן לומדים קטן מקטנה ולכן קטן קונה בקנין חצר.

^ו בדברי הגמ' מבואר שהדין שאדם קונה בארבע אמות נאמר בסתמא, אבל באופן שהאדם גילה בדעתו שלא רוצה לקנות בארבע אמות אלא רוצה לקנות על ידי קנין אחר, לא קונה על ידי הארבע אמות.

^ז בדברי הגמ' בקידושין [עא א] מבואר שכהן שקידש אשה גרושה ולא בעלה: לאביי לוקה מדין 'לא יקח', ולרבה אינו לוקה, ובאופן שקידש ובעל לוקה על הקידושין מדין 'לא יקח'. ותוס' מבארים שלפי דברי אביי הנפק"מ במחלוקת של רבינא ורב סמא היא האם כהן שלח ישראל לקדש גרושה לוקה, אמנם תוס' דנים לפי דעת רבא שסובר שכהן שקידש אשה גרושה לא לוקה מה הנפק"מ במחלוקת של רבינא ורב סמא, ותוס' בתירוץ הראשון מבארים שהנפק"מ באופן שהכהן יבעל את הגרושה: לרבינא הכהן ילקה גם על הביאה וגם על הקידושין, ולרב סמא הכהן ילקה רק על הביאה ולא על הקידושין, ותוס' בתירוץ השני מבארים שהנפק"מ האם חלים הקידושין: לרבינא הקידושין חלים, ולרב סמא הקידושין לא חלים.

- באופן שהשליח לא יודע שיש בכך איסור - יש שליח.
- באופן שהשליח לא יכול לבחור האם לעשות - יש שליח^ח.

דף יא

◆ דיני קנין חצר:

- בגט:
- באופן שהאשה עומדת בצד החצר - קונה.
- באופן שהאשה לא עומדת בצד החצר - לא קונה^ט.
- במזון:
- באופן שאין דעת אחרת מקנה (כגון מציאה):
 - חצר המשתמרת - קונה.
 - חצר שאינה משתמרת:
- באופן שבעל החצר עומד בצד החצר - קונה משום שעל ידו נחשב חצר המשתמרת.
- באופן שבעל החצר לא עומד בצד החצר - לא קונה^י.
- באופן שיש דעת אחרת מקנה (כגון מתנה):
 - לתירוץ הראשון של הגמ' - הדין כמו באופן שאין דעת אחרת מקנה.
 - לרב פפא - קונה.

דף יב

◆ דין 'אזיר חצר':

- באופן שהחפץ סופו לנוח - קונה.
- באופן שהחפץ אין סופו לנוח - ספק האם קונה.

◆ דיני מציאה:

- בן קטן שמצא מציאה:
- באופן שסמוך על שולחן אביו - לאב.
- באופן שאינו סמוך על שולחן אביו - לשמואל לאב, לרבי יוחנן לבן^א.
- בן גדול שמצא מציאה:

✽ הערות ✽

תוס' מבארים שישראל נחשב 'לאו בר חיובא' כיון שבאופן שיקדש אשה זו לעצמו לא יעבור על איסור, אבל כהן נחשב 'בר חיובא' כיון שבאופן שיקדש אשה זו לעצמו יעבור על איסור, ולכן כהן שלא קדש אשה גרושה אין שליח לדבר עבירה, כיון שהשליח בר חיובא למרות שהשליח לא עובר על האיסור שהרי הקידושין חלים למשלח.

ח הגמ' מביאה שגנב קונה את הגניבה בקנין חצר דכתיב 'אם המצא תמצא' ודורשים לרבות חצר, ובאופן זה לא שייך לומר ש'אין שליח לדבר עבירה', כיון שהחצר לא יכולה לבחור האם לעשות את השליחות.

ט הגמ' מבארת שכיון שגט הוא 'חוב' לאשה החצר אינה קונה מדין 'שליחות' אלא מדין 'יד', ולכן החצר קונה רק באופן שהאשה עומדת סמוך לחצר ולא באופן שלא עומדת סמוך לחצר.

י בדברי המשנה מבואר שבאופן שיש צבי של הפקר בשדהו, ובעל החצר עומד בצד החצר ויכול לתפוס את הצבי בעודו בתוך חצירו, קונה את הצבי בקנין חצר משום שנחשב 'חצר המשתמרת', ובאופן שבעל החצר לא יכול לתפוס את הצבי בזמן שהוא בתוך חצירו, לא קונה את הצבי משום שנחשב 'חצר שאינה משתמרת'.

יא הגמ' מבארת שהטעם של שמואל שמציאת קטן לאביו, משום שבשעה שמוצא מציאה 'מריץ לאביו'.

הגמ' מביאה שנחלקו התנאים בקטן שהגביה מציאה: לת"ק זוכה במציאה מפני דרכי שלום, לרבי יוסי זוכה במציאה מדרבנן. והגמ' מבארת שהנפק"מ במחלוקת זו היא באופן שבה אחר ולקח לקטן את המציאה: לת"ק אין מוציאין מידו, לרבי יוסי מוציאין מידו.

- באופן שסמוך על שולחן אביו - לשמואל לבן, לרבי יוחנן לאב"י.
- באופן שאינו סמוך על שולחן אביו - לבן.
- בת שמצאה מציאה:
 - באופן שהבת קטנה או נערה - לאב"י.
 - באופן שהבת בוגרת - לבת.
- אשה שמצאה מציאה:
 - באופן שהיא נשואה - מציאתה לבעלה.
 - באופן שהיא לא נשואה - מציאתה לעצמה.
- פועל שמצא מציאה:
 - באופן שהפועל הפסיק את מלאכת הבעל הבית והגביה מציאה:
 - באופן שהאדון שכרו לעשות מלאכה מסוימת - מציאתו לעצמו, והבעל הבית לא צריך לשלם לפועל על זמן הגבהת המציאה.
 - באופן שהאדון שכרו לכל מלאכה:
 - לרבי יוחנן ורבא - מציאתו לבעל הבית.
 - לרב פפא - מציאתו לעצמו, והבעל הבית לא צריך לשלם לפועל על זמן הגבהת המציאה.
 - באופן שהאדון שכרו להגביה מציאה - מציאתו לבעל הבית.
 - באופן שהפועל לא הפסיק את מלאכת הבעל הבית אלא הגביה את המציאה תוך כדי המלאכה - מציאתו לעצמו.
- עבדי עברי שמצא מציאה:
 - בסתמא - דינו כדין פועל שהאדון שכרו לכל מלאכה.
 - בעבד נוקב מרגליות - דינו כדין פועל שהאדון שכרו לעשות מלאכה מסוימת.
- אמה עבריה שמצאה מציאה:
 - באופן שיש לה אב - מציאתה לאביה.
 - באופן שאין לה אב - מציאתה לעצמה.
- עבד כנעני שמצא מציאה - מציאתו לאדון משום שגופו קנוי.

דף יג

- ◆ **דיני כתיבת שטר הלואה ללוה באופן שהמלוה לא נמצא עמו:**
 - באופן שכתוב בשטר שהלווה שיעבד את נכסיו מזמן כתיבת השטר - כותבים.
 - באופן שלא כתוב בשטר שהלווה שיעבד את נכסיו מזמן כתיבת השטר:
 - לרב אסי - לא כותבים משום שחוששים שיכתוב ללוות בניסן ולא ילוה עד תשרי.
 - לאב"י - כותבים משום ש'עדיו בחתומיו זכין לו"י.
- ◆ **דין אחריות בשטר חוב באופן שלא כתוב בשטר אחריות:**
 - לרבי מאיר - גובה מנכסים בני חורין ולא גובה מנכסים משועבדים משום ש'אחריות לאו טעות סופר'.
 - לרבנן - גובה מנכסים בני חורין ומנכסים משועבדים משום ש'אחריות טעות סופר'.

הערות

- יב הגמ' מבארת שהטעם של רבי יוחנן שמציאת בן סמוך על שולחן אביו לאביו משום 'איבה'.
- יג רש"י במשנה כתב שמציאת בת קטנה או נערה לאב וכפי שלומדים מהפסוק ש'שבח נעורים לאביה', אמנם תוס' חולקים וסוברים שהטעם שהמציאה לאב הוא משום 'איבה', כלומר שאם המציאה תהיה לבת יש חשש שהאב ישיא את בתו למנוול ומוכה שחין.
- יד הגמ' מבארת שהדין ש'עדיו בחתומיו זכין לו', נאמר באופן שלאחר מכן הלוח נתן את השטר למלוה ועל ידי העדים זוכה המלוה בשיעבוד מזמן חתימת העדים, אבל באופן שלאחר מכן לא נתנו את השטר למלוה לא זוכה על ידי העדים.

◆ דיני שטר חוב שנמצא:

- באופן שאין חייב מודה - לא יחזיר.
- באופן שחייב מודה:
 - באופן שכתוב בשטר אחריות נכסים - לא יחזיר^{טו}.
 - באופן שלא כתוב שטר אחריות נכסים:
 - לרבי מאיר ש'אחריות לאו טעות סופר' - יחזיר משום שלא גובים מנכסים משועבדים.
 - לרבנן ש'אחריות טעות סופר' - לא יחזיר משום שגובים מנכסים משועבדים.

דף יד

◆ דין אחריות בשטר מכירה:

- האם 'אחריות טעות סופר':
 - לרבי מאיר - 'אחריות לאו טעות סופר'.
 - לרבנן:
 - לרב - 'אחריות טעות סופר' [וכפי שיתבאר להלן בסמוך].
 - לשמואל - 'אחריות לאו טעות סופר'^{טז}.
- הקונה שדה בשטר שלא כתוב בו אחריות ובה בעל חוב וטרף את הקרקע:
 - לפי הצד ש'אחריות טעות סופר' - הקונה יכול לחזור ולגבות מהמוכר מנכסים בני חורין ומנכסים משועבדים.
 - לפי הצד ש'אחריות לאו טעות סופר' - הקונה לא יכול לחזור ולגבות מהמוכר.
- סופר שכותב שטר האם המוכר יכול לכתוב אחריות או שצריך לשאול האם לכתוב אחריות:
 - לפי הצד ש'אחריות טעות סופר' - יכול לכתוב.
 - לפי הצד ש'אחריות לאו טעות סופר' - צריך לשאול.

◆ דין הקונה שדה ובה בעל חוב לטרף את השדה:

- הקדמה - הגמ' דנה באדם שמכר שדה לחבירו ובה בעל חוב לטרף את השדה האם המוכר נחשב 'בעל דבר' ויכול לדון עם הבעל חוב או שאינו נחשב בעל דבר ולא יכול לדון עם הבעל חוב וכדלהלן^{יז}.
- באופן שמכר באחריות - המוכר נחשב 'בעל דבר' משום שאם יוציא את הקרקע מהלוקח יחזרו ויגבו מהמוכר.
- באופן שמכר שלא באחריות - לאבי המוכר לא נחשב 'בעל דבר', ללישנא בתרא המוכר נחשב 'בעל דבר'.

☞ הערות ☞

טו הגמ' מבארת שהסיבה שלא מחזירים את השטר למלוה משום שחוששים שהלוה פרע את החוב וקיבל את השטר מהמלוה והשטר נפל מהלוה, והסיבה שהלוה אומר שהשטר לא פרוע הוא לעשות קנוניא על הלקוחות, כלומר שיגבו על ידי שטר מלקוחות שקנו קרקע מהלוה שלא באחריות. בדברי הגמ' מבואר שרב אסי סובר שבאופן שלא כתוב בשטר שהלוה שיעבד את נכסיו מזמן כתיבת השטר, יש טעם נוסף שלא מחזירים את השטר למלוה משום שחוששים שכתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי, ורש"י מבאר שכוונת רב אסי שהשטר נאבד לאחר שלוח בתשרי, וחוששים שאם יחזיר את השטר למלוה הוא יגבה על ידי השטר מלקוחות שקנו בין ניסן לתשרי שלא כדין, ותוס' מבארים שכוונת רב אסי שכתב שטר ללוות בניסן ועדיין לא לוה והשטר נאבד, וחוששים שאם יחזיר את השטר יגבה המלוה מהלקוחות שלא כדין.

רב אסי מוסיף שלמרות שאסור לכתוב שטר הלוואה ללוה באופן שאין המלוה עמו כאשר לא כתוב בשטר שהלוה שיעבד את נכסיו מזמן כתיבת השטר, מ"מ כיון שהשטר נאבד ויש ריעותא בשטר חוששים ש'איקר' וכתב', אמנם אביי חולק על דברי רב אסי וסובר שלא חוששים ל'איקר' וכתב'.

טז הגמ' מבארת ששמואל סובר שדברי רבנן ש'אחריות טעות סופר' נאמרו רק בשטר הלוואה, משום שאין דרך אדם ללוות ללא אחריות, אבל בשטר מכירה 'אחריות לאו טעות סופר' משום שיתכן שהאדם קנה את הקרקע בשביל הפירות.

יז רש"י מבאר שהנפק"מ בכך שהמוכר נחשב 'בעל דבר' הוא באופן שהמוכר טוען פרעתין, או באופן שהמוכר טוען שהבעל חוב לו חוב אחר ולכן הוא יכול לעכב את פריעת ההלוואה תמורת חוב זה, אמנם תוס' סוברים שאין נפק"מ בכך שהמוכר נחשב בעל דבר לענין שיוכל לטעון פרוע ומזויף, משום שבית דין טוענים ליתומים פרוע או מזויף, וכן אין נפק"מ באופן שהעדים קרובים לראובן או לשמעון משום שבכל אופן העדים פסולים, ולכתוס' מבארים שהנפק"מ בכך שהמוכר נחשב 'בעל דבר' באופן שהלוקח אמר 'אין לי עדים ואין לי ראיה' וממילא לא יכול לחזור ולהביא עדים או ראיה אבל המוכר יכול לחזור ולהביא עדים או ראיה, או שהנפק"מ באופן שהבעל חוב חייב למוכר שבועה דאורייתא וממילא יכול לגלגל עליו שבועה דאורייתא כלפי חוב זה, או שהנפק"מ באופן שהמוכר הוא פיקח ובעל דברים, או שהנפק"מ באופן שהמוכר טוען שהבעל חוב לא יעזי להכחיש את טענתו בפניו, או שהנפק"מ באופן שהמוכר טוען 'לביית דין הגדול קאזילנא' והקונה לא יכול לטרוח ללכת לבית דין הגדול.

◆ דין הקונה שדה ויצא עליה ערעור:

- באופן שלא עשה 'דייש אמצרי' בשדה - יכול לחזור בו.
- באופן שעשה 'דייש אמצרי' בשדה:
 - באופן שקנה שלא באחריות - צריך לשלם את דמי השדה^ט.
 - באופן שקנה באחריות:
 - ללישנא קמא - לא צריך לשלם את דמי השדה אלא יכול לעכב עד שיתברר שהערעור אינו אמת, כיון שאם יגבו ממנו יוכל לתבוע מהמוכר את דמי האחריות.
 - ללישנא בתרא - צריך לשלם את דמי השדה, ורק לאחר שייגבו את השדה ממנו יכול לחזור למוכר ולתבוע ממנו את דמי השדה מחמת האחריות.

◆ הקונה שדה והתברר שהקרקע גזולה:

- לרב - הגזלן צריך לשלם ללוקח את דמי הקרקע ואת השבח משום ש'אחריות טעות סופר' [ע"פ תוס' ב"ק נט ב]ט.
- לשמואל:
 - דמי הקרקע - הגזלן צריך לשלם ללוקח משום שהתברר שלא היה מכירה כלל אלא המעות היו הלוואה^י.
 - שבח:
 - באופן שלא כתב אחריות - הגזלן לא צריך לשלם ללוקח משום ש'אחריות לאו טעות סופר'.
 - באופן שכתב אחריות:
 - ללישנא קמא בגמ':
 - באופן שהגזלן משלם ללוקח במעות - הגזלן לא צריך לשלם ללוקח משום שאם יראה שמשלם ריבית.
 - באופן שהגזלן משלם ללוקח בקרקע - הגזלן צריך לשלם ללוקח.
 - ללישנא בתרא בגמ':
 - באופן שלא עשו קנין על האחריות - הגזלן לא צריך לשלם ללוקח משום שאם יראה שמשלם ריבית.
 - באופן שעשו קנין על האחריות - הגזלן צריך לשלם ללוקח.

דף טז

◆ דיני גביית בעל חוב מקרקע באופן שיש בקרקע 'שבח':

- באופן שהקרקע ביד מקבל מתנה - הבעל חוב לא יכול לגבות את השבח, משום שהמקבל מתנה לא יכול לחזור ולתבוע את הנותן.
- באופן שהקרקע ביד יורשים - הבעל חוב יכול לגבות את השבח, ולמרות שהיורשים לא יכולים לחזור ולגבות מאביהם, מ"מ

⊕ הערות ⊕

יח רש"י מבאר שהכוונה 'דייש אמצרי' הוא שתיקן את גבולות השדה ומעשה זה נחשב קנין חזקה, ולכן רש"י מבאר שהנידון בסוגיא הוא באופן שלא עשה קנין חזקה בשדה, ולפי"ז הסיבה שבאופן שלא עשה 'דייש אמצרי' בשדה יכול לחזור בו משום שהשדה עדיין לא שייכת לו, אבל לאחר שעשה 'דייש אמצרי' והשדה שייכת לו צריך לשלם את דמי השדה.

תוס' מקשים על דברי רש"י שבאופן שלא עשה קנין בשדה ולא עשה 'דייש אמצרי' פשוט שיכול לחזור בו, ולכן תוס' חולקים על רש"י וסוברים ש'דייש אמצרי' אינו תיקון גבולות השדה אלא הליכה על גבולות השדה, ולכן תוס' מבארים שהנידון בסוגיא הוא באופן שעשה קנין אחר בשדה (כגון חזקה או חליפין), ולפי"ז הסיבה שבאופן שלא עשה 'דייש אמצרי' בשדה יכול לחזור בו משום שדעת האדם שעד שהולך על גבולות השדה ויצא על השדה עוררין יכול לחזור בו, אבל לאחר שעשה 'דייש אמצרי' לא יכול לחזור בו.

יט רש"י מבאר שמדובר באופן שהגזלן גזל קרקע עם שבח, והגזלן הכחיש את הקרקע ולאחר מכן מכר את הקרקע ללוקח, והלוקח חזר והשביח את הקרקע, ובאופן זה הנגזל לא צריך לשלם ללוקח את דמי השבח, אבל באופן שגזל קרקע ללא שבח ומכר ללוקח והלוקח השביח, הנגזל צריך לשלם ללוקח את דמי השבח.

תוס' חולקים על דברי רש"י ומבארים שמדובר באופן שגזל קרקע ללא שבח ומכר ללוקח והלוקח השביח, ובאופן שה'שבח יתר על היציאה' הנגזל צריך לשלם ללוקח את היציאה, ואת שאר השבח צריך הגזלן לשלם ללוקח.

כ תוס' מבארים שכיון שהתברר שהמעות היו הלוואה, הלוקח יכול לגבות את דמי הקרקע לא רק מהגזלן עצמו אלא גם מהלקוחות, משום שבהלוואה 'אחריות טעות סופר'.

נחשבים 'כרעא דאבוהון'.

• באופן שהקרקע ביד לוקח:

- האם הבעל חוב יכול לגבות את השבח - כן, משום שהלוקח יכול לחזור ולתבוע את המוכר.
- דיני גביית השבח:

▪ באופן שהקרקע אינה אפותיקי והחוב הוא כשווי הקרקע והשבח - גובה את הקרקע והשבח, והלוקח חוזר וגובה את השבח מהמוכר.

▪ באופן שהקרקע היא אפותיקי:

- באופן שהחוב הוא כשווי של הקרקע - גובה את הקרקע והשבח, ומשלם ללוקח על השבח כדין 'יורד'^א.
- באופן שהחוב הוא כשווי של הקרקע והשבח - גובה את הקרקע והשבח, ותוס' מסתפקים האם צריך לשלם ללוקח על השבח כדין 'יורד', או דלמא אינו צריך לשלם ללוקח על השבח כדין 'יורד' אלא הלוקח חוזר וגובה את השבח מהמוכר.

◆ **דין הקונה קרקע באופן שידע שהקרקע גזולה:**

• באופן שקנה בלי אחריות:

○ דמי הקרקע:

- לרב - חוזר וגובה מהגזלן כיון שהמעות פקדון.
- לשמואל - לא חוזר וגובה מהגזלן כיון שהמעות מתנה.

○ שבח - לא גובה מהגזלן.

• באופן שקנה באחריות (לרב) - גובה מהגזלן את דמי הקרקע ואת דמי השבח.

דף טז

◆ **דיני הגזול קרקע ומכרה או נתנה במתנה לאחר:**

• באופן שהגזלן מכר את את הקרקע לאחר:

- באופן שהגזלן חזר וקנה את את הקרקע מהבעלים - הקרקע שייכת ללוקח^ב.
- באופן שהגזלן חזר וירש את הקרקע מהבעלים - הקרקע שייכת לגזלן^ב.

הערות

כא בדברי הברייתא מבואר שבאופן זה שהמלוה צריך לשלם ללוקח כדין יורד, באופן שה'שבח יתר על היציאה' המלוה משלם ללוקח את היציאה והלוה משלם ללוקח את ההפרש מהיציאה עד השבח, ובאופן שהיציאה יתירה על השבח המלוה משלם את דמי השבח.

כב הגמ' מביאה שנחלקו האמוראים מהו הטעם שהגזלן רוצה שהקרקע תהיה שייכת ללוקח: למור זוטרא משום ש'ניחא ליה דלא נקרייה גזלנא', ולרב אשי משום ש'ניחא ליה דליקו בהמנותיה', ובדברי רש"י משמע שמחמת טעמים אלו בזמן שהגזלן קונה את הקרקע מהבעלים הוא מקנה את הקרקע ללוקח, אמנם תוס' מנבאים שמחמת טעמים אלו בזמן שהגזלן מכר את הקרקע ללוקח התכוון למכור לו את הקרקע לאחר שיחזור ויקנה את הקרקע מהבעלים, ואין בכך חסרון של 'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם' כיון שהלוקח סומך את דעתו על הגזלן שיקנה את הקרקע.

הגמ' מבארת שהלוקח מאמין לגזלן, ורש"י מבאר שמדובר באופן שהלוקח אמר לגזלן בשעת הקניה אני סומך עליך שתעמיד את הקרקע ביד, ומשמע שמדובר באופן שהלוקח ידע שהקרקע גזולה, אמנם תוס' מנבאים שמדובר באופן שהלוקח לא ידע שהקרקע גזולה.

הגמ' מוסיפה שהדין שבאופן שהגזלן חזר וקנה את הקרקע מהבעלים הקרקע שייכת לגזלן, נאמר באופן שהגזלן לא מכר את הקרקע לאדם אחר לפני שקנה את הקרקע מהבעלים, אבל באופן שהגזלן מכר את הקרקע לאדם אחר ולאחר מכן קנה את הקרקע מהבעלים, הקרקע לא שייכת ללוקח, משום שודאי אין כוונת הגזלן לקנות את הקרקע מהבעלים בשביל להעמידה ביד הלוקח הראשון.

הגמ' מביאה שבאופן שביט דין טרפו את הקרקע מהלוקח, וחזר הלוקח והעמיד את הגזלן לדין, ובי"ד פסקו שהגזלן חייב לשלם ללוקח וכתבו ללוקח שטר 'אדרכתא' לגבות מקרקעותיו של הגזלן, והלוקח מצא קרקע של הגזלן ובית דין התחילו לעשות 'הכרזה', ורק לאחר מכן הגזלן חזר וקנה את הקרקע מהבעלים, הקרקע אינה שייכת ללוקח, משום שברור שהגזלן לא קנה את הקרקע בשביל להעמידה ביד הלוקח, ונחלקו האמוראים באופן שהגזלן קנה את הקרקע לפני שביט דין התחילו לעשות הכרזה, או לפני שביט דין כתבו ללוקח שטר 'אדרכתא', האם הקרקע שייכת ללוקח או דלמא שייכת לגזלן.

כג הגמ' מבארת שהסיבה שבאופן זה הקרקע שייכת לגזלן, משום שהגזלן ירש את הקרקע ממיילא.

- באופן שהגזלן חזר וגבה את הקרקע בחובו - באופן שהיה ללוה קרקע אחרת הקרקע שייכת ללוקח, באופן שלא היה ללוה קרקע אחרת הקרקע שייכת לגזלן^{יד}.
- באופן שהגזלן קיבל את הקרקע במתנה - נחלקו האמוראים האם הקרקע שייכת ללוקח או דלמא הקרקע שייכת לגזלן^{יז}.
- באופן שהגזלן נתן את הקרקע במתנה לאחר:
 - למרזוטרא - הקרקע שייכת לגזלן.
 - לרב אשי - הדין כמו באופן שהגזלן מכר את הקרקע לאחר^{יח}.

◆ **דיני מכירה דבר שלא בא לעולם:**

- לת"ק:
 - באופן שאמר 'מה שאירש מאבא מכור' או באופן שאמר 'מה שתעלה מצודתי' - לא חל המכירה.
 - באופן שאמר 'מה שאירש מאבא היום' או באופן שאמר 'מה שתעלה מצודתי היום' - חלה המכירה^{יט}.
 - לרבי מאיר - המכירה חלה משום ש'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם'^י.

◆ **המוצא שטר אדרכתא או שטר חלטאתא:**

- שטר חלטאתא - יחזיר^{יא}.
- שטר אדרכתא:
 - לפי המ"ד שהמלוה אוכל פירות משעת כתיבת האדרכתא - יחזיר.
 - לפי המ"ד שהמלוה אוכל פירות לאחר שנגמרו ימי האכרזתא - לא יחזיר^{לב}.

⊕ **הערות** ⊖

- כד הגמ' מבארת שהסיבה שבאופן שהיה ללוה קרקע אחרת הקרקע שייכת ללוקח, משום שיש ראייה מכך שהגזלן בחר לגבות את דווקא את הקרקע הגזולה שרוצה שתהיה שייכת ללוקח, אבל באופן שלא היה ללוה קרקע אחרת שאין ראייה זו הקרקע שייכת לגזלן.
- כה הגמ' מבארת שהטעם של המ"ד שהקרקע שייכת לגזלן, משום שהגזלן קיבל את הקרקע במתנה ממיילא, והטעם של המ"ד שהקרקע שייכת ללוקח, משום שהגזלן טרח ופייס את הנותן כדי שיתן לו את המתנה.
- כו הגמ' מבארת שהטעם של מרזוטרא שהקרקע שייכת לגזלן, משום שבאופן זה לא שייך הטעם ש'ניחא ליה דלא נקרייה גזלנא', כיון שהלוקח לא שילם כסף עבור קניית הקרקע אלא קיבל את קרקע במתנה, אמנם רב אשי סובר שהגזלן ונתן במתנה דינו כגזל ומכר, משום שגם במתנה שייך הטעם ש'ניחא ליה דליקו בהמנותיה'.
- כז הגמ' מבארת שמעיקר הדין גם באופן זה לא צריכה לחול המכירה, אמנם רבנן תיקנו שתחול המכירה באופן שאמר 'מה שאירש מאבא היום' משום 'כבוד אביו', כלומר שצריך למכור את ירושת אביו בשביל לקנות תכריכין, וכן רבנן תיקנו שתחול המכירה באופן שאמר 'מה שתעלה מצודתי היום' משום 'כדי חייו'.
- כח תוס' מבארים שלפי רבי מאיר שסובר ש'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם', באופן שמכר בשטר והשטר נאבד או נקרע לפני שירש את אביו או לפני שנצוד במצודה לא חלה המכירה, אמנם באופן שאמר 'מה שאירש מאבא מכור מהיום' או 'מה שתעלה מצודתי מכור מהיום' חלה המכירה גם באופן שהשטר נאבד או נקרע.
- כט הגמ' מבארת שלמרות שהמוצא שטר חוב לא יחזיר משום שחוששים שהשטר פרוע, מ"מ בשטר חלטאתא (כלומר שטר שבית דין פסקו שהקרקע של הלוה שייכת למלוה לפרעון החוב) יחזיר משום שלא חוששים שהשטר פרוע, כיון שבשטר חוב יש חשש שהלוה פרע את החוב ותבע את המלוה להחזיר את השטר, והמלוה דחה את הלוה שיהחזיר לו את השטר לאחר זמן או שהמלוה עיכב את השטר בידו עד שהלוה ישלם למלוה את שכר הסופר של כתיבת השטר, אבל בשטר חלטאתא אין חשש פרעון, משום שלמרות שיתכן שהלוה תבע את המלוה להחזיר את השטר חלטאתא והמלוה לא החזיר את השטר, מ"מ כיון שהקרקע שייכת למלוה הלוה היה צריך לתבוע את המלוה לכתוב לו שטר מכירה על הקרקע, וכיון שאין ללוה שטר מכירה מוכח שלא פרע את החוב.
- ל תוס' מבארים שלפי המ"ד שהמלוה אוכל פירות משעת כתיבת האדרכתא והקרקע שייכת למלוה, אין חשש של פרעון כיון שהלוה היה צריך לתבוע את המלוה לכתוב לו שטר מכירה על הקרקע, אבל לפי המ"ד שהמלוה לא אוכל פירות לאחר כתיבת האדרכתא עד שנגמרו ימי האכרזתא והקרקע לא שייכת למלוה, יש חשש של פרעון.